

PAÝRLER VE PÝÝR ÜZERÝNE DÜPÜNCELER

Ekleyen Üçüncü Yeni
Çarþamba, 15 Aralık 2010
Son Güncelleme Çarþamba, 15 Aralık 2010

Yazan: HÜNKÂR DAĞLI

Geleneksel ve öz þiirimiz hecedir. Buna itiraz edenler ya baþka memleket yahut milletin insanlarıdır ya da hiçbir bilgisi olmayan uyur-gezerlerdir. Tabii ki aruzun aslı Arap vezni ise de atalarımız bunu yıllarca en güzel biçimde kullanmışlar, geliştirmişler, bu vezinle çok harika eserler meydana getirmişlerdir. Onlar yapabildiyse bizler de yapabiliriz...

GÜNÜMÜZDE PAÝRLER ve PÝÝR Üzerine Birtakım DÜPÜNCELER - 1-

Lise yıllarımdan (1974-1980) beri þiir ve þair camiasının içinde sayılıyım. Kitaplar, dergiler, seminer, konferans ve söyleşiler, günleri, dinletiler, þiir programları vb. Yıllarda þiir kelimesi bulunan her tür faaliyeti hasbelkader takip etmeye, katılmaya gayret ederek geçti yıllarım. 1997 güzünde ilk þiir kitabım DAĞBAĞI ÇIĞLIĞI yayınlandı. 1980 öncesinin kendine has atmosferini bir y bırakırsak 1998 yılı Kasımına kadar bu ilgi, irtibat ve meþguliyet sessiz-sedasız, ağır-aksak süre geldi. 1998-2005 yılları arasında bu camia ve atmosferden ayrı ve uzak durdum. Hiç kitap ve dergi almadım. Hiçbir þiir programına, hiçbir þairin toplantısına gitmedim. Bunun bana epeyce þey kaybettiğini pimdilerde daha iyi anlıyorsam da, “acaba hiç dönme miydim?” Diye düþündüüm de oluyor.

2004 yılının son yarısında, birkaç arkadaşımın: “þiirlerini internetten okuyoruz. Neden hep eskiler, yeni þiir yazmıyor musun?” Tarzında serzenişler duydum. O günlerde, sık sık internet kullanmaya başlayan biri olarak bu durum tuhafıma gitti ve merakımı celp etti. Araştırdım öğrendim ki; pek görümediğimiz bir arkadaş benim adıma, antoloji.com sitesine þiirlerimden bazılarıyı eklemiþ. Hiç tanımadığım bir arkadaş kitabımda bulunan þiirlerin büyük çoğunluğunu baþka bir þiir sitesinde yayınlamış her ikisine de teþekkür borçluyum. Hatta tespit edebildiğim kadarıyla internet ortamında benim adımla yayınlanmış ve bana ait olmayan iki tane de þiir var. :) Bu süreçte baþta antoloji.com sitesinde olmak üzere birçok þair ve þiir severin internet üzerinden birbirleri ile irtibatla olduunu ve benim de kıyısından bucağından bu ipe bulduğum fark edince; antoloji.com sitesi ile birlikte þiir-edebiyat sitesine üye oldum ve þiirlerimin sevk ve idaresini elime aldım.(!) Bazı sitelerde, kısa süre sonra üyeliðimi iptal ettirdiğimden da kendi isteðimle ayrıldım.

İnternet dünyasındaki þiir ve þairlerin durumunu bir baþka yazıya ve iþin ehillerine bırakarak, gerçek (fiili) hayatta izlediğim, kağıt dinleyici, izleyici, katılımcı olarak içinde bulunduğum þiir programlarından, þiirle ilgili faaliyetlerden edindiğim izlenimlerden oluşmuş düþüncelerimi aktarmak durumundayım.

2005 yılından itibaren baþta yapıldığım þehir Ankara olmak üzere, memleketin birçok yerinde yapılan þiir toplantıları, dinletiler, günleri ve benzerlerine katıldım, katılmaktayım. Aynı yıl içinde birbirinin kopyası onlarca hatta yüzlerce program yapılmaktadır. Biz þairlerin çoğunluğu enaniyet sahibi, kıskanç, dedikodu ve dirsek temasına meyyal insanlarıdır. Bu yüzden birçok program genel amacının dıþında neticelenmektedir. Ekseriyetimiz bu tür programlara sadece þiirimizi okumak ve kendimizi göstermek için katılıyoruz. Þiirimizi okuduktan sonra eğer hemen akabinde yahut en kısa sürede oradan ayrılmıyorsak bile ne þiir dinliyoruz, ne de dağarcılığımıza herhangi bir bilgi katıyoruz. Bunun yerine çok güzel dedikodu (þiirle ilgisi olmayan) yapıyor, onu-bunu çeķiptiriyoruz. Sözün burasında müraileðimizi de belirtmek durumundayım. Yapılan programlarda ister sıklıkla, ister zaman zaman bir araya geldiklerimiz, karþılaştığımız þair arkadaşlara gülücükler dağıtıyor, hal hatır sorup, övgüler yağdırıyoruz. Fakat daha yahut programın hemen akabinde aynı insan için atıp-tutuyor, hakaret ve hatta küfür ediyoruz. Bu söylediklerimi genelleştirmek bütün þairler böyledir demek elbette doğru ve mümkün olmaz. Fakat hemen her programda bunu yapan bir-iki yahut beþ-on kiþi bulunduğ bir gerçektir.

Þiir programları ve faaliyetleri ile ilgili katılmak, paylaşmak, genelleştirip çoğaltmak yerine “ben de yapayım” sevk tabisiyle bencilce bölmek, parçalamak, tekrar etmek durumu var. Öne çıķma, kendini gösterme niyet ve gayretleri ile oluşan bu durum biz þairleri zora sokmakta, bıkkınlık hissi uyandırmakta, monotonlaştırmakta olmakla beraber; “arkadaşımızdır, sevdiğimiz bir insandır hatırlı kıyılmayın, gönlü kalmayın” gibi düþüncelerle katılmaktan geri durmuyor, katılmadıklarının olmayan bahaneler bularak özür beyan ediyoruz. İþin bir baþka boyutu ise bazılarımız bu programlara eþ-dost görmek, tanıdık arkadaşlarla sohbet etmek öncelikli niyet ve amacı ile katılmaktadırlar. Ben de bazı programlara bu amaçla katıldığımız itiraz ediyoruz. Bu programların finans ve masraf kısmını değerlendirmeden, þairlerin vermeye ve katılmaya pek yanaşmadığını; bırakın kağıt içtiğimiz çayın parasını bile vermek istemediğimizi görüyoruz. Bu cümleden olarak þiir-edebiyat derneklerinin hemen hepsinde a sorunu vardır. Yardımcı olmak, katkı sağlamak, iþin ucundan tutmak yerine “sen yap, fakat benim isteðim gibi yap” düþüncesinin yaygın olduunu görmemek mümkün değildir.

Þiir faaliyetlerinden en çok yapılan dinletiler programlarıdır. Katılanların sıra ile sahneye çıkarak ya da bulunduğ þiirini okuması ile gerçekleþen bu dinletiler birbirinin tekrarı, hemen hemen kopyasıdır. Genellikle katılımcılar aynı kiþilerdir. Hiç olmayanların tek-tük bulunduğ bu dinletiler aynı zaman diliminde farklı hatta yan yana mekânlarda yapılmaktadır. Müdavimlerin dâhil þairlerin çoğu bu durumdan rahatsız olduğ halde görüp birliðine ve ortak uygulamaya geçilememektedir.

Bapta dinletiler olmak üzere piir programlarında bazı arkadaşlar sözlerine; "ben pair deðilim, kendime göre bir peyer karalıyorum" beklinde başlamaktadırlar. Hatta bunu alıþkanlık haline getirenlerimiz bile var. Tabi ki bu arkadaşlara "Eee o zaman güzel kardeşim! Madem pair deðilsin o halde niye bir piir programında piir okumaya kalkıyorsun. Üstelik hi dinletiyi kaçırmıyorsun. Söz hakkı verilmediði zaman küsüp darılıyorsun. Hatta ileri geri söyleniyorsun. Pair deðilsen karladı kendine oku, epine-dostuna göster. Bizim vaktimizi alma" demiyoruz. Muhakkak ki kipinin mütevazı olması çok güzel bir peydir. Fakat mütevazılığın fazlası ve aynı peyi alıþkanlık edinip, sürekli tekrarlamaşının mütevazılıktan olduğu söylenemez zıddı gibi görünen bir durum var ki; bazıları okunan hiçbir piiri beðenmemekte, hepsinde mutlaka bir kusur bulmaya çalışmakta azından dudak bükmemektedir. Belki iyi pair zor beðenir, amenna! Fakat kendi yazdıklarından başka hiçbir peyi beðenmemekle iy olunacağını düþünmüyorum.

Bana göre yanlıþlık, aksaklık ve eksiklik olarak deðerlendirdiðim bu durumların düzeleceğini düþünmemekle birlikte; "Y daha güzel olur" temennisikle..

Hünkâr DAĞLI

GÜNÜMÜZDE PAÝRLER ve PÝÝR Üzerine Birtakým DÜPÜNCELER - 2

Genel kabule göre günümüzde Türk Piiri üç tür, üç çeþittir: Hece, Aruz, Serbest. Piir programlarında bu üç türden örnekler sunu ağırlılığın hece ve serbest tarzda olduğu herkesin malumudur. Her üç türde piir yazan pair gayet azınlıktadır. Bunu sırası ile sa yazan, aruz ve serbest yazan, aruz ve hece yazan, hece ve serbest yazan, sadece hece yazan ve sadece serbest yazanlar takip etmektedir. Görüldüğü gibi günümüzde en çok serbest piir yazmaya raðbet vardır. Genç kuþak pairlerin büyük ço piir tarzını tercih etmekte, heceye ve aruza yanaþmamaktadırlar.

Geleneksel ve öz piirimiz hecedir. Buna itiraz edenler ya başka memleket yahut milletin insanlarıdır ya da hiçbir bilgisi olmayan uyur-gezerlerdir. Bunu kabul etmekle birlikte hece piirine, özet olarak bu þekilde karþı çýkılmakta, eleþtirilmektedir: "Efen hece piiri insanı kıstlıyor. Belirli kalıpların içinde kipinin kendini tam olarak ifade etmesi imkânsızdır. Pair özgür olmalı, başka söyleyemediklerini söylemelidir. Zaten hece ile söylenecek her pey söylenmiþtir, zamanımızda hece ile piir yazmak olanları tekmekten ibarettir"

Kıstlama ve özgürlük meselesini bir misalle geçiyorum;

"Hakkımızda devlet etmiþ fermanı
Ferman padiþahın daðlar bizindir"

Bundan daha özgür bir ifade olur mu? Mademki piir bir bakıma da az sözle çok pey ifade etme sanatıdır o halde bu iki mýsrada hece ile anlatılan duruma ne diyeceksiniz? Hece ile piir yazmak gerçek bir maharettir. Aslında ritim ve ahengin esası da ölçülü olmaktan geçer. Buradan "yıllardır söyleneceklerin söylendiði, bundan sonrakilerin tekrar olacağı" konusuna geçerse; bu kanı da zandan ibarettir, kötü yahut sıradan örneklerden kaynaklanmaktadır. Elbette insanlık bugünlere, diðer konularda olduğu gibi piirde de birikim ve yđyntı bırakarak gelmiþtir. Serbest tarz yazanlar sürekli yeni ve hiç söylenilmedik pey söylüyorlar? Heceye göre devede kulak sayılmayacak kısalıktaki geçmiþlerinden günümüze hiç mi tekrar yok? Hemen hepsi ay konular, benzeri ifadelerle dolu. Bunun neden farkına varılmıyor. Bir pey önceden söylenmiþ olabilir, bu gayet normaldir. Mühim olan aynı pey bile olsa farklı þekilde söylemektir. Bu serbestle nasıl mümkünse hece ile de mümkündür. Pairlik beceri ve kabiliyet budur.

Günümüz hece piirinde aksaklık, eksiklik ve yeknesaklık olduğunu kabul ediyorum. Bunun sebebi pairlerin az emekle çok kazan (böhret, beðeni) elde etmeye kalkmalarındadır. Bazı ateþli hece savunucu pair arkadaşların eserlerine baktığımızda;

……. akarım	……. aldım	……. iner
…….. bakarım	……. daldım	……. biner
……. yakarım	……. saldım	……. diner
….... nazlı yar	……. nazlı yar	……. nazlı yar

Dizilipinde olduğunu, bütün piirlerini bu þekilde yazdığını, başka hiçbir biçim, þekil, düzen kullanmadığını görüyoruz. Ýpte bu tekrarcılıktır. Siz noktalı bölümlerde ne dersiniz deyiniz hece karþıtlarının (bir bakıma haklı olarak) tekrarcılık ve yeknesaklık eleþtirilerinden kurtulamazsınız.

Kolaycılığda dair benim dikkatimi çeken bir başka örnek de þudur:

……. andım	……. ezerim	……. ipek
……. niyet	……. su	……. çöz

……. yandým …… gezerim ……. kepek
 …… medet …… pusu …….toz

Hafife aldýđým dan falan deđil ama ben buna kolay piir diyorum. Sadece ve süreklili bu biçimde piir yazmak; noktalý kýsýmlarda ç ifadeler kullansanız dahi iyi pair olmaya yetmez, yetmemeli! Ne hikmetse piir programlarında bu dizilipteki piirler büyük bir çokluk okunuyor ve çok alkýplanýyor.

Başka bir örnekle bu kýmý tamamlayayým:

……. a	……. b	……. c
……. a	……. b	……. c
……. a	……. b	……. c
……. x	……. y	……. z
……. x	……. y	……. z

Bu tertipte yahut son iki mýsraýn süreklili kullanýlması gibi çepitlerdeki bu kafiye düzeninde zaman zaman çok güzel piirlere tanýlı oluyoruz. Okumasý ve dinlemesi hakikaten büyük keyif veriyor. Fakat bazı pairler bu düzende yazdýklarý piirlerinde kýtalar arasý konu bütünlüdü sađlayamýyorlar. Ýlk bölümde Ýstanbul Bođazýndan bahseden pair, bir bakýyorsunuz ikinci bölümde bakýr kaplı kalaylanmasýndan söz ediyor, üçüncü bölümde de koyun ve kuzularýn meleyipini aktarıyor. Çođunlukla hamasi ve tasavvuf konularýna iplayen bu tür piirlerde kafiye, özellikle ayađý muhafaza etmek adına bir hanyadan bir konyadan dem vurulduđunu görüyoruz. Bilgiçlikten geri durmayan ve kendisinin falanca falanca pairlerin yanýnda yettiđini, onların tedrisinden geçtiđini her fýrsatta dile getiren bu arkadaşlar heceyi müdafaa etmek zannýyla, farkýnda olmadan hece piirine ayak bađý olmaktadır.

Piir programlarında aruz vezni ile yazýlmýş piirlere de tanýlı oluyoruz. Hatta bazı aruz müdafileri var ki; bunlara göre aruz piiri, “piirin en zoru ve en güzelidir. Aruz piirini yazmak ustalýk ve maharet ipidir, herkes beceremez. Aruz piiri yazmadan da iyi pair, usta pair olunmaz.” Aruzla karşý olanlara göre ise; “aruz bizim piirimiz deđildir, saray piiridir, günümüz Türkçesinde aruz yazýlamaz, aruz piiri ömrünü tamamlamýptýr.”

Aruz vezni ile piir yazmanın zor olduđunu kabul ediyorum. Aruzla yazýlan piirlerin ekseriyetinin çok güzel piirler olduđunu da kabulleniyorum. Ýlle de aruz diye tuturanlar ve aruz yazmadan usta pair olunamayacađýn yerleptirmeye çalıřanlar güftekar-bestekârların kolektifliđidir. Her ne hikmetse Türk Sanat Müziđi camiasýnda olupmuř bir modaya takýlıp kalan zamanýmız bestekârlarý parký bestelemek için aruz yazanlarý pompalamaktadırlar. Fakat ben parký sözü yazarlıđý ile pairliđin aynı şey olmadýđýnı belirtmek için Bazý kimseler yazdýklarýnı maddi-manevi getiriye dönüştürmek için bestekârlarýn etrafýnda pervane olmaktadır. Öyle bir havaya oluřturuluyor ki ne kadar çok sayýda bestelenmiř piiriniz varsa o kadar çok iyi pairsiniz. Artýk piirle ilgili “telif haklarý” denilince hemen ve sadece TRT de çalıřan parkýlardan alýnanlar akla gelmeye bařladı. Eđer bestelenmiř çok eserinizin olmasına iyi pair yapsaydı, Türkiye’nin son çeyređindeki en büyük pairleri; Münir Ebciođlu, Aysel Gürel ve Mehmet Erbulan olmasını gerektirdi. Aslýnda bu meseleye tek cevap; 20-30 yýldýr genel ve büyük çapta beđeni ve kabul görmüř parkýların çýkmamasýdır.

Aruzu sevmediđim, karşý olduđum anlařýlması. Gerçek manada piirle iptigal etmeme sebep Fuzuli’nin “Su Kasidesi”dir. 1998 öncesi katýldýđým bir programda sýra bana geldiđinde; “sizlere yazmýř olduđum bir Gazelimi takdim edeceđim. Lakin şunu belirtmeliyim ki ben aruz bilmem” diyerek söze bařlamýř ve kendime ait bir gazel okumuřtum. Piiri bitirdiđim zaman programý yöneten Sayýn Feyzi Halýcý: “delikanlı iyi ki aruz bilmiyormuřsun, ya bilseydin” þeklinde iltifatta bulunmuřtu. Tabi ki aruzun aslı Arap vezni ise de atalarýmız bunu yýllarca en güzel biçimde kullanmýřlar, geliřtirmişler, bu vezinle çok harika eserler meydana getirmişlerdir. Onlar yapabiliyorsa bizler de yapabiliriz. Aruz piirinin sadece sarayda yazýlıp okunduđu da az bilgi ve az düþünce mahsulü bir iddiadan ibarettir. O devirde yazýlı metinlerin ekseriyetinin saray ve çevresinde olduđu göz ardý ediliyor. Tekkeler unutuluyor, camilerde okunan mevlit ve kasideler, naat-ý periferler hatýrlanmýyor. Köy odalarında özellikle kýp günleri hemen her akşam okunan Ahmediyeler, Siret-i Nebiler, destanlar bilinmiyor. Aruz piirinin en büyüklerinden olan Fuzuli, ömrünü Irakta, çöldeki bir köyde geçirmiştir. Bu dahi aruz piirini elit bir zümreye hasredenler için yeterlidir.

Eđer piir duygu ve düþünüpün deyip haline gelmesi ise, býrakalım piir hangi yolu tercih ediyorsa o yoldan gelsin. Zorlamanýn alevi

Hünkâr DAĞLI

15 Aralık 2010 Çarþamba, 15:10 tarihinde Hünkâr Dağlı tarafından eklendi.